

Kuva: Kirsi Alatalo / Rudolf Kovun piirros

18. Kieli

50-luvulla kieli kehittyi nopeasti.
Erityisesti suomeen vaikutti englannin kieli.
Uusia asioita ja ilmiöitä kuvaamaan
piti keksiä paljon uusia sanoja.

Kotimaisten kielten keskuksessa mietittiin,
pitäisikö puhua itsepalvelusta vai omapalvelusta.
Onko tavaratalossa liukuportaat,
koneportaat vai rullaportaat?
Sana *show* haluttiin suomentaa,
mutta edelleenkin se on käytössä.
Televisiota kutsuttiin aluksi näköradioksi.
Tietokone oli tietojenkäsittelykone ja
mopedi oli ensin moottoripolkupyörä.

Nuorisokulttuurin syntyminen loi uutta sanastoa,
kuten lättähattu, rasvatukka ja rokkari.
Helsinkiläisillä nuorilla oli ihan oma kielensä,
stadin slangi.

Osa 50-luvun merkkitapahtumista oli kirjallisia.
Veijo Meri kirjoitti uudenaikaisen romaanin,
jonka nimi oli *Manillaköysi*.
Kirjassa on useita järjettömiä tarinoita jatkosodasta.
Veikko Huovinen julkaisi ensimmäiset teoksensa,
kuten *Havukka-ahon ajattelijan*.
Suomalaiset rakastivat kirjan sankaria,
pohdiskelevaa Konsta Pylkkästä,
sen lämmintä huumoria ja luonnonkuvausta.

Nykysuomen sanakirjan ensimmäinen osa
julkaistiin vuonna 1951.
Viimeinen, kuudes osa valmistui vasta 1961.
Nykysuomen sanakirja on vaikuttanut siihen,
mitä suomalaiset pitävät oikeana tapana
puhua ja kirjoittaa suomen kieltä.

Keskustele

*Osaatko selittää,
mitä seuraavat sanat tarkoittavat:*

*ehta, dollarihymy, friikki, debis,
gube, dosis, kimara, feikki, rotsi,
epistä, lättähattu, peukalokyyti eli liftaus,
dekkari, puistotäti, rivitalo, ula, vaahtokumi.*

Kieli

Kysymyksiä

Mitä tarkoittavat sanat:

ehta:	aito
dollarihymy:	amerikkalainen loistoauto
friikki:	alan innokas harrastaja
debis:	alakulo
gube:	vanha mies
dosis:	annos
kimara:	cocktail
feikki:	epäaito
rotsi:	takki
epistä:	epäreilua
lättähattu:	1950-luvulla käytetty matalakupuinen miesten huopahattu ja sellaista hattua käyttävä henkilö
peukalokyyti eli liftaus:	Kyytiä haluava seisoo tienposkessa ja nostaa peukalon pystyyn. Sopivaan suuntaan matkalla oleva autoilija poimii hänet maksutta kyytiin.
dekkari:	etsivä, poliisi
puistotäti:	nainen, joka ohjaa työkseen leikki-ikäisiä lapsia leikkipuistossa
rivitalo:	vähintään kolmen vierekkäisen huoneiston asuintalo, jossa kuhunkin huoneistoon on sisäänkäynti suoraan ulkoa
ula:	ultralyhyet radioaallot
vahtokumi:	pieniä kaasukuplia sisältävä pehmeä kimmoisa kumi

Ymmärrätkö lauseen:

Voiksä stikkaa mulle stidit ku mullon stendari bänks?
(Voitko tarjota minulle tulitikkuja, sillä minulla on tupakinsytytin rikki?)

Miltä Stadin slangi kuulostaa sinusta?

Mikä on sinun kotimurteesi?

Kuuntele

Itä-Suomen yliopisto: Hae ”Suomen murteet UEF”. (15 puhuttua murrenäytettä 7 päämurrealueelta, linkki näytteisiin on nettisivun vasemmassa reunassa)

Kotimaisten kielten keskus: Hae ”Suomen murrekirjan äänitteet”.
(runsaasti murrenäytteitä pitäjittäin)

YouTube: Hae ”Jarkko Tamminen & Aku Ankka esittävät: Suomen murteet”.
(2,5 min video, josta kannattaa katsoa ensimmäiset 1,5 min)

Testaa

Yle uutiset: Hae ”Testaa, tunnistatko Suomen murteet?”.

Lue

Suomisanakirja.fi > Slangisanakirja. Sanakirja, jossa sanat aakkosjärjestyksessä

Stadin Slangi ry: Hae sivustolta ”Sanastot”. Suomi-slangi sanakirja (218 sivua)

Kotimaisten kielten keskus: Hae ”Suomen murteiden sanakirja”.

Kotimaisten kielten keskus: Hae ”Sanoin saavutettu – satavuotias Suomi” >
Valitse ”Sanoin saavutettu: 1950-luku”. (monikymmensivuinen kooste 50-luvun tapahtumista ja kielen kehittämisestä)

Vahvike

Hae Vahvikkeesta ”Murre sanoja Karjalasta”.